

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli d. 15 Mars 1869, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i gällande föreskrifter, rörande vilkoren för rättighet till grustägt å annans egor.

I 25 Kap. 12 § Byggningsbalken heter det: »Till landsväg må sand och ris tagas, der det närmast finnes»; Och vidare har blifvit i detta ämne stadgadt dels genom Kongl. Brevet den 25 November 1803, att, då vägbyggare vilja hemta sand å andra hemmans inegor, åkergården, ängar och hagar, bör jordegaren deröfver förut ofelbart höras och, i händelse af motsägelse, dermed på enahanda sätt som med åverkansmål efter lag förfaras, samt alla stridigheter om väglagningsämnen tagande tillhöra domarens i orten pröfning; hvaremot sand å skog och utmark må tagas, då det sker i den ordning att gropar ej på flera ställen öppnas, hvarföre Konungens Befallningshafvande eger utse sådana ställen och meddela nödiga föreskrifter; dels genom Kongl. Brevet den 8 Februari 1825, att, i händelse något lagligt och gällande hinder emot grus- och sandhemtning å inegor och hagar pröfvas förekomma, så att den icke utan verklig skada för jordegaren der kan ske, samt dessa väglagningsämnen icke heller å skog och utmark för väglottsegare finnas att tillgå på det lämpliga afstånd eller af den beskaffenhet, att de kunna begagnas, eger häradsrätten på väglottsegarens begäran, efter i vederbörandes närvaro föregången undersökning, bestämma hvarest och på hvad sätt å inegor och hagar sand och

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 7 Saml. 6 Häft.

grus tjenligast och till minsta skada för jordegaren må, mot utsatt skälig ersättning åt honom af väglottsegaren, få afhemtas; dels ock genom Kongl. Brefvet den 16 Februari 1838, att äfven frågor om grustägt å utegor hänvisas till domstols upptagande och pröfning.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad motion (N:o 262) har Herr *A. von Proschwitz* anmärkt, att de åtgärder, som en väglottsegare enligt 1825 års omförmälda Kongl. Bref måste vidtaga för erhållande af rättighet till grustägt å annans inegor, skulle vara så betungande, att han heldre underkastade sig att köra långa vägar för grusets hemtning på utmark; och föreslår motionären fördenskull, »att kronobetjeningen å Kronans vägnar åläggas utsyna grustägter till allmänna vägars underhåll med bestämmande af ersättning därför, der ej grus fritt får tagas, med rättighet för den härmed missnöjde att i laga ordning anföra besvär».

Vid en blick på ofvanberörda lagrum och författningar faller det genast i ögonen, hurusom lagstiftningen i förevarande ämne utvecklats i den riktning, att de vilkor, under hvilka väglottsegare, som från uråldriga tider ansetts berättigade att å andras egor taga grus, finge fortfarande åtnjuta samma rätt, blifvit närmare bestämda och den grannliga pröfningen af dessa vilkor öfverlemnad åt domaremagten, såsom den, hvilken det ensam tillkommer att tillämpa föreskrifterna om skyldighet för den enskilde att afstå sin egendom för allmänt behof. Den i 1734 års lag medgifna ovilkorliga rättighet för väglottsegare att kostnadsfritt taga sand och ris, der det närmast fanns, har sålunda genom åberopade Kongl. Breffen blifvit väsendtligen inskränkt, så att det numera ankommer på domaren att icke blott afgöra tvister om grustägt å så väl inegor som utmark, men äfven att, då fråga är om hemtning af grus och sand å inegor och hagar samt sådant ej kan ske utan verklig skada för jordegaren, därför bestämma skälig ersättning åt honom.

Då eganderättens betryggande utgör en af de grundstenar, på hvilka samhällsbyggnaden hvilar, torde det ej vara ur rättslig synpunkt välbetänkt att, på sätt motionären föreslagit, från domstolarne till de exekutiva myndigheterna öfverflytta pröfningen af ifrågavarande tvister, äfven om derigenom kunde beredas väghållaren någon lättnad i det besvär, som han nu måste underkasta sig i och för vinnande af rättighet att å annans mark hemta väglagningsämnen. Denna lättnad blefve dessutom alltför obetydlig för att förtjena något afseende. Ty under det att parterna nu i allmänhet låta bero vid underdomstolens beslut i dylika tvister, skulle deremot ett beslut, meddeladt af en kronobetjent, sannolikt icke förmå att med lika framgång skilja dem emellan i en stridighet, som hindrat godvillig uppgö-

relse; Och den ene eller andre parten komme då att begagna den af motionären anvisade utväg att »i laga ordning anföra besvär», d. v. s. att hos Konungens Befallningshafvande söka ändring i kronobetjentens åtgärd. Den skriftvexling, som häraf blefve en följd, jemte möjligen erforderliga undersökningar för sakens behöriga utredning, skulle för parterna blifva föga mindre betungande, än den handläggning vid domstol, som enligt gällande lag eger rum.

Utskottet får alltså värdsamt hemställa,
att ifrågavarande motion må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 15 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservation

är anmäld af Herr *Rosenberg*.

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli d. 15 Mars 1869, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden, angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Uti ofvan omförmälda ämne för närvarande gällande stadganden i 26 Kap. 4 § Byggningsbalken, hvilket lagrum lyder sålunda:

»Tingsbyggnad skall hvart härad bygga, efter gårddatalet, å vanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar det för allmogen lägligast, sedan Rätten deröfver hörd är. Der skall vara en stufva så stor,